

U tom svetu bi se moglo promišljati i o osnovnoj vezi društvo — univerzitet ne više kao o pokom odrazu »društvene zbilje« i njenih kauzalnih odnosa (1) ili pak kao unutrašnja reorganizacija univerziteta bez neposrednog dodira sa istorijskim okruženjima (2), već kao osnovno *pitanje totaliteta* povesne situacije gde nije reč o sitnim ili krupnim prepravkama postojećeg, već o celovitim izmenama čitave epohe i produkcije određenog načina života.

Prevladavanje scijentizma, sebi dovoljne disciplinarnosti, tehničističkog mesijanizma, naučne narcisoidnosti i izolovanosti — nužni su predušlovi da univerzitet izmenom vlastitog bića promeni i vlastito »okruženje« koje ga sputava. Čekanje da društvo »po logici stvari« promeni svoj dosadašnji ignorantski ali isto tako logički (istorijski) razumljiv odnos spram univerziteta — nije ništa drugo do pristajanje na vladajući sistem moći i (ne)svesni apologetski odnos spram postojećeg. Nesumnjivo integriranost univerziteta u celinu društvenih institucija »namenjenih« odgovarajućoj proizvodnji života ne bi smelo da znači i njegovo odustajanje od promene toga života. Naravno, univerzitet nije moguće prosti instrumentalizovati kao nekakav »istorijski subjekt« stvaranja novog društva — njegova osnovna »uloga« u istoriji mora ostati *jedinstvo naučnog istraživanja i naučnog obrazovanja*. Problematizovanje toga osnovnog principa i razloga postojanja univerziteta jeste odlučujuće mesto iz kojeg je moguća afirmacija novog univerziteta, nove nauke, nove duhovnosti, nove proizvodnje života.³

4.

Danas je već široko afirmisana spoznaja da pitanje budućnosti univerziteta nije više (pitanje je da li je ikada i bilo) samo parcijski problem politike, ekonomije ili ideologije — uprkos svim »intencijama ka totalnosti« datim oblicima moći, već da je ono bitno (odlučujuće) u domenu same nauke, njenog samopotvrđivanja, (re)konstruiranja i (re)definisanja.

josip kernelut

Tek iz autokritike univerzitetske (prosvetiteljske) nauke mogu se uspostaviti odnosi s tzv. društveno-političkim pretpostavkama željene reforme i tek na osnovu spoznaje proizvodnje života koja se želi naučno utemeljiti biva moguća promena univerzitetskog statusa koja će očuvati svrhu i razlog postojanja univerziteta. Sva druga pitanja koja se iz aktuelne perspektive čine primarna: finansiranje univerziteta, odnosi univerzitet — fakulteti, univerzitet — studenti, itd. — samo su izvedenice rešive jedino u meri razrešenja temeljnog pitanja o suštini nauke, odnosno proizvodnje prosvetiteljske metafizike moći.

Posebnost univerziteta opravdana je samo onda kada pluralizmom svojih istraživanja i sadržaja obrazovnog procesa transcendira prosvetiteljski sistem moći, te posvemašnje žudnje za osvajanjem i za konzerviranjem vlastite apsolutnosti.

Prevazilaženjem temelja na kojima je iznikao, univerzitet ne samo da bi opravdao svoje postojanje već bi značajno uticao i na ukupan sistem društvene moći koji se više ne bi mogao olako legitimisati naučnim predznakom i validnošću.

Izrada novog sistema nauke koja je uveliko u toku i koja transcedira veštacku klasifikaciju prirodnih i društvenih nauka; organizacija univerzitetskog rada oko i na osnovu *povesnih problema* a ne naučnih disciplina; razvijanje i insistiranje na lčnosti a protiv depersonalizovane, bezstrasne i »neutralne« individue; kritika metodološkog misticizma koji inauguriše novovekovno prosvetiteljstvo; razbijanje mita o spoljašnjem i unutrašnjem predmetu istraživanja; demitologizacija vlastite uloge i raščaravanje vlastitog narcizma — sve su to ključni momenti vitalnosti univerziteta budućnosti, njegovog unutrašnjeg »prestrukturevanja«, za ispunjenje — konstrukciju *smisla* (nove) nauke i naučnog obrazovanja.

U meri u kojoj proizvodimo pretpostavljeni novi smisao nauke — u toj meri ostajemo u horizontu — »pozitivne tradicije« demokratskog i autonomnog univerziteta, isto tako izvornog socijalističkog — pluralističkog projekta društva.

¹ Razumljivo je da se na ovom mestu ne bismo mogli odlučiti na jedan tako krupan korak, naša je ambicija skromnija i odnosi se tek na osmišljavanje teza za nužno potrebno propitivanje potencija univerziteta danas.

² Jacques Le Goff, Intelektualci u srednjem vijeku, GZH Zagreb, 1982, str. 29.

³ »Znanost ima samo utoliko smisla ukoliko se u njoj konstituira neki ljudski smisao. Znanost ne odgovara ni na jedno pitanje, naprotiv, čovjek uz pomoć znanosti odgovara na pitanja koja sam postavljala kao svoje životne probleme. Znanstveni um, dakle, nije univerzalan, on je samo oblik odnosa čovjeka prema onom što jest a to znači da postoje i drugačiji ljudski odnosi prema onom što jest: prema društvu, prirodi i čovjeku.« — Davor Rodin, Ideja socijalističkog sveučilišta, u »Sveučilište i znanost«, SIC, Beograd, 1980, str. 15/16.

obed risto vasilevski

počinje novo doba, kao iz senke,
posle usuda, dopire vreme iz kojeg
potičem. javlja se sećanje na ljude
i dogadaje, na bića koja opsedaju more
i kidišu na sve sa Zubima rasnih zveri
koje, takode, pamtim sa stranica
udžbenika, iz starih letopisa. pamtim
svadbe i slave, salve pobede, naivne
pučnje (iz kojih tek ud, glava ili
srce prokaplje), vešala za lagodnu smrt,
naivne dečje igre kraj rovova, ratničke
pretnje iz šume i ritova, oklope,
putanje do svacičeg boravišta,
ognjišta s čerenima i vatraljima.
miris soli, čini mi se, još valjam
po nepcima. pamtim vode ogradene
obalamu (kojima se moglo stići do
najvećih dubina, do najdaljih širina),
nosim slike umrlih od najgorih bolesti:
od sanja i radosti, od života i strasti.
pamtim dan kad je stigao usud: puklo je
nebo a zemlja postala jabuka isečena na
kriške (što su se pekli kao hleb u crepljiji).
što je bilo nebo postal je dim, što
je bilo voda postal je oblak pod kojim
je zemlja dugo cvrčala. skuplajo sam
krv od onih tek zahvaćenih plamenom,
kupao se u njoj kao novorodenče u moru
i dugo lečio rane spojla, vatrui iznutra.
tako sam stigao na sprud odakle sada
govorim. sve vidim a ništa dobro ne slutim.
nema izvora da proverim svoje lice.
oblik tela shvatam kao senku koja se pruža
preko beskrajne ugljene prašine. dugo
osmatram širine, osluškujem dubine,
ne bih li nekim tajnim čulom spoznao
šum, glas, romon vode, znak ičega
živog, znam da je sve prepusteno
slučajnosti, kao na početku stvaranje
sveta. ali imam nadu, i zato vrebam
svaki oblik iz kojeg bih začeo novi
život. ovako, sám, ne znam kako da
nazovem kamen na kome stojim, vidik
koji me vuče dalje, put koji za sobom
ostavljam, vréme koje me obnavlja.
dakle stojim i čekam. i verujem u laž.

OBED

sedimo za stolom. jedemo se. mi i smrt.
mi u zenitu, ona na kraju, u tvari koja
gubi oblik. iz zdela se puši mošus.
komadi životinje plutaju kroz njih.
kao mrtvi udovi davlenjika. mi ih, spokojno,
lovimo. unutarnjom snagom, pogledom, viljuškama.
niko se od nas ne seća krika
kojim je ona dovučena na trpezu. niko joj
ne sreće pogled. njene oči, kao nekad,
dok je gasila žed, u zdencu, još motre
na nebo. osvrta se za svakom promenom šume. niko
se ne seća njenih prvih koraka, njenog lakog
skoka, dok je izmicala poteri. niko ne pominje
drhat, potom roptaj i, konačno, pad. niko
da objasni sev noža, zavitlan u vazduh,
u mlado srce u utrobi. u život.
niko da vidi da je sáma smrt na stolu.

tolimo glad i gasimo žed.
u svetlucavim posudama pršte kristali.
niz ždrela nam se slija misk vina. nova snaga
struji kroz naše pore. oštiri čula i kretnje.
niko ne pominje krčenje šume, bacanje semena,
ponavljanje kalemova. suze što kaplju
podno čokota. prhat polena, tišina zrenja.
niko da se prene što sve što nam ruke,
za stolom, taknu, davno već smrti pripada.
zaista, niko da sponza trag svoje smrti.

S makedonskog autor